

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (szósta izba)

z dnia 30 września 2021 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Współpraca sądowa w sprawach cywilnych – Jurysdykcja i uznawanie orzeczeń sądowych oraz ich wykonywanie – Sprawy cywilne i handlowe – Konwencja z Lugano II – Artykuł 15 ust. 1 lit. c) – Jurysdykcja w sprawach dotyczących umów z udziałem konsumentów – Przeniesienie przez konsumenta miejsca zamieszkania do innego państwa związanego konwencją

W sprawie C-296/20

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości, Niemcy) postanowieniem z dnia 12 maja 2020 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 3 lipca 2020 r., w postępowaniu:

Commerzbank AG

przeciwko

E.O.,

TRYBUNAŁ (szósta izba)

w składzie: L. Bay Larsen, prezes izby, C. Toader (sprawozdawczyni) i M. Safjan, sędziowie,

rzecznik generalny: M. Campos Sánchez-Bordona,

sekretarz: A. Calot Escobar,

uwzględniając pisemny etap postępowania,

rozważywszy uwagi, które przedstawili:

- w imieniu Commerzbank AG – N. Tretter, Rechtsanwalt,
- w imieniu rządu szwajcarskiego – M. Schöll, w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej – M. Heller oraz I. Zaloguin, w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 9 września 2021 r.,

* Język postępowania: niemiecki.

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni Konwencji o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, podpisanej w dniu 30 października 2007 r., której zawarcie zostało zatwierdzone w imieniu Wspólnoty decyzją Rady 2009/430/WE z dnia 27 listopada 2008 r. (Dz.U. 2009, L 147, s. 1, zwanej dalej „konwencją z Lugano II”), a w szczególności jej art. 15 ust. 1 lit. c) oraz art. 16 ust. 2.
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu pomiędzy Commerzbank AG a E.O. w przedmiocie spłaty długu wynikającego z debetu na jego rachunku bieżącym.

Ramy prawne

- 3 Jak wynika z „Informacji dotyczących daty wejścia w życie Konwencji o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych podpisanej w Lugano w dniu 30 października 2007 r.” (Dz.U. 2011, L 138, s. 1), konwencja z Lugano II weszła w życie między Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w dniu 1 stycznia 2011 r.
- 4 Rozdział II konwencji z Lugano II, zatytułowany „Jurysdykcja”, zawiera w sekcji 1, zatytułowanej „Przepisy ogólne”, art. 2–4.
- 5 Artykuł 2 ust. 1 tej konwencji stanowi:
„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszej konwencji osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa związanego niniejszą konwencją mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa”.
- 6 Artykuł 3 ust. 1 wspomnianej konwencji brzmi następująco:
„Osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa związanego niniejszą konwencją mogą być pozywane przed sądy innego państwa związanego niniejszą konwencją tylko zgodnie z przepisami sekcji 2–7 niniejszego rozdziału”.
- 7 Artykuł 5 pkt 1 konwencji z Lugano II, znajdujący się w sekcji 2 rozdziału II, zatytułowanej „Jurysdykcja szczególna”, stanowi:
„Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa związanego niniejszą konwencją, może być pozwana w innym państwie związanym niniejszą konwencją:
1. a) jeżeli przedmiotem postępowania jest umowa lub roszczenia wynikające z umowy – przed sąd miejsca, gdzie zobowiązanie zostało wykonane albo miało być wykonane;
b) w rozumieniu niniejszego przepisu – i o ile co innego nie zostało uzgodnione – miejscem wykonania zobowiązania jest:

[...]

- w przypadku świadczenia usług – miejsce w państwie związanym niniejszą konwencją, w którym usługi zgodnie z umową były świadczone albo miały być świadczone;
- c) jeśli litera b) nie ma zastosowania, wówczas stosuje się literę a);

[...]”.

- 8 Rozdział II konwencji z Lugano II zawiera sekcję 4, zatytułowaną „Jurysdykcja w sprawach dotyczących umów z udziałem konsumentów”, w której art. 15 ust. 1 stanowi:

„Jeżeli przedmiotem postępowania jest umowa lub roszczenia z umowy, którą zawarła osoba, konsument, w celu, który nie może być uważany za działalność zawodową lub gospodarczą tej osoby, jurysdykcję określa się na podstawie niniejszej sekcji bez uszczerbku dla artykułu 4 i artykułu 5 punkt 5:

[...]

- b) jeżeli chodzi o umowę pożyczki spłacanej ratami lub inną umowę kredytową, która przeznaczona jest do finansowania kupna rzeczy tego rodzaju; lub
- c) we wszystkich innych przypadkach, gdy druga strona umowy w państwie związanym niniejszą konwencją, na którego terytorium konsument ma miejsce zamieszkania, prowadzi działalność zawodową lub gospodarczą lub taką działalność w jakikolwiek sposób kieruje do tego państwa lub do kilku państw włącznie z tym państwem, a umowa wchodzi w zakres tej działalności”.

- 9 Artykuł 16 ust. 2 tej konwencji stanowi:

„Kontrahent może wytoczyć powództwo przeciwko konsumentowi tylko przed sądy państwa związanego niniejszą konwencją, na którego terytorium konsument ma miejsce zamieszkania”.

- 10 Artykuł 17 wspomnianej konwencji stanowi:

„Od przepisów niniejszej sekcji można odstąpić na podstawie umowy tylko wówczas:

- 1) jeżeli umowa została zawarta po powstaniu sporu; lub
- 2) jeżeli przyznaje ona konsumentowi uprawnienie do wytaczania powództwa przed sądy inne niż wymienione w niniejszej sekcji; lub
- 3) jeżeli została ona zawarta między konsumentem a jego kontrahentem, którzy w chwili zawarcia umowy mają miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu w tym samym państwie związanym niniejszą konwencją, a umowa ta uzasadnia jurysdykcję sądów tego państwa, chyba że taka umowa nie jest dopuszczalna według prawa tego państwa”.

Postępowanie główne i pytania prejudycjalne

- 11 Commerzbank, spółka prawa niemieckiego, ma siedzibę we Frankfurcie nad Menem (Niemcy).
- 12 W 2009 r. E.O., który miał wówczas miejsce zamieszkania w Dreźnie (Niemcy), otworzył rachunek bieżący w spółce zależnej Commerzbanku, również mającej siedzibę w Dreźnie. Wydała mu ona kartę kredytową.

- 13 W 2014 r. E.O. przeniósł swoje miejsce zamieszkania do Szwajcarii.
- 14 Z okoliczności faktycznych ustalonych przez sąd apelacyjny wynika, że Commerzbank akceptował występowanie debetu na rachunku bieżącym E.O.
- 15 W styczniu 2015 r. E.O. chciał zakończyć stosunki handlowe z Commerzbankiem. W tym czasie rachunek bieżący wykazywał saldo debetowe w wysokości 6283,37 EUR. E.O. odmówił wyrównania tego salda, twierdząc, że wynika ono z bezprawnego wykorzystania jego karty kredytowej przez osoby trzecie.
- 16 Po kilkukrotnym bezskutecznym wezwaniu E.O. do uregulowania spornego salda Commerzbank w kwietniu 2015 r. wypowiedział ze skutkiem natychmiastowym „stosunek kredytu” między stronami i określił wysokość roszczenia wymagalnego z tytułu salda debetowego na kwotę 4856,61 EUR.
- 17 Ponieważ E.O. nie spłacił tego salda, Commerzbank wniósł w listopadzie 2016 r. do Amtsgericht Dresden (sądu rejonowego w Dreźnie, Niemcy) powództwo o zasądzenie od E.O. zapłaty tej kwoty.
- 18 Wspomniany sąd odrzucił to żądanie jako niedopuszczalne ze względu na brak swojej jurysdykcji z racji miejsca zamieszkania pozwanego, które znajdowało się już wtedy w Szwajcarii. W dniu 14 czerwca 2018 r. Landgericht Dresden (sąd okręgowy w Dreźnie, Niemcy) utrzymał w mocy wyrok sądu pierwszej instancji w postępowaniu apelacyjnym.
- 19 Commerzbank wniósł zatem do sądu odsyłającego skargę rewizyjną.
- 20 Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości, Niemcy) podkreśla, że rozstrzygnięcie zawisłego przed nim powództwa zależy od wykładni art. 15 ust. 1 lit. c) i art. 16 ust. 2 konwencji z Lugano II.
- 21 Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości) przypomina orzecznictwo Trybunału, w którym dokonał on wykładni art. 15 ust. 1 konwencji z Lugano II i określił trzy kumulatywne przesłanki pozwalające na zastosowanie tego przepisu. Po pierwsze, strona umowy powinna mieć status „konsumenta” działającego w celu, który nie może być uważany za jego działalność zawodową lub gospodarczą, po drugie, umowa między takim konsumentem a przedsiębiorcą powinna zostać faktycznie zawarta i, po trzecie, taka umowa powinna należeć do jednej z kategorii określonych we wskazanym art. 15 ust. 1.
- 22 Sąd odsyłający uważa, że dwie pierwsze przesłanki są w niniejszej sprawie spełnione. Jeśli chodzi o trzecią z nich, to skoro umowa rozpatrywana w postępowaniu głównym nie jest objęta zakresem art. 15 ust. 1 lit. a) i b) konwencji z Lugano II, może ona podlegać jedynie art. 15 ust. 1 lit. c) tej konwencji.
- 23 W związku z tym sąd ten zastanawia się, czy art. 15 ust. 1 lit. c) konwencji z Lugano II wymaga istnienia transgranicznej działalności kontrahenta konsumenta w chwili zawarcia umowy, przypominając, że w owym czasie, czyli w 2009 r., zarówno konsument, jak i przedsiębiorca, za pośrednictwem swojej spółki zależnej, mieli miejsce zamieszkania oraz siedzibę w Dreźnie.

24 W tych okolicznościach Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości) postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy art. 15 ust. 1 lit. c) konwencji z Lugano II należy interpretować w ten sposób, że »prowadzenie« działalności zawodowej lub gospodarczej w państwie związanym konwencją, na którego terytorium konsument ma miejsce zamieszkania, zakłada, że kontrahent konsumenta prowadzi działalność transgraniczną już w momencie podjęcia czynności celem zawarcia umowy i samego jej zawarcia, czy też postanowienie to należy stosować w celu ustalenia sądu właściwego do rozpoznania powództwa również wtedy, gdy strony mają w momencie zawarcia umowy miejsce zamieszkania w rozumieniu art. 59 i 60 konwencji z Lugano II w tym samym państwie związanym konwencją, a element transgraniczny w stosunku prawnym występuje dopiero później poprzez to, że konsument przeniósł się następnie do innego państwa związanego konwencją?

2) Jeżeli działalność transgraniczna nie jest konieczna w momencie zawarcia umowy:

czy art. 15 ust. 1 lit. c) konwencji z Lugano II w związku z art. 16 ust. 2 tej konwencji wyklucza zasadniczo określenie sądu właściwego na podstawie art. 5 pkt 1 konwencji z Lugano II, jeżeli konsument przeniósł się do innego państwa związanego konwencją w okresie między zawarciem umowy a wniesieniem powództwa, czy też jest dodatkowo wymagane, aby kontrahent konsumenta prowadził swoją działalność zawodową lub gospodarczą również w nowym państwie zamieszkania lub kierował ją do tego państwa, a umowa wchodziła w zakres tej działalności?”.

Postępowanie przed Trybunałem

25 Postanowieniem prezesa Trybunału z dnia 22 lipca 2020 r. postępowanie przed Trybunałem zostało zawieszono do czasu wydania postanowienia w sprawie C-98/20, mBank (postanowienie z dnia 3 września 2020 r., mBank, C-98/20, EU:C:2020:672).

26 Postępowanie to zostało wznowione w dniu 7 września 2020 r.

27 W następstwie wydania tego postanowienia sekretariat zwrócił się do sądu odsyłającego z pytaniem, czy pragnie podtrzymać swój wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym.

28 W odpowiedzi Bundesgerichtshof (federalny trybunał sprawiedliwości) pismem z dnia 6 października 2020 r. wskazał, że wycofuje pytanie drugie, dotyczące art. 16 ust. 2 konwencji z Lugano II, lecz podtrzymuje pytanie pierwsze wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym, dotyczące wykładni art. 15 ust. 1 lit. c) tej konwencji.

29 W konsekwencji doręczono wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym wraz z odpowiedzią udzieloną przez sąd odsyłający.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

30 Sąd odsyłający wyjaśnia na wstępie, że tylko gdyby zastosowanie przepisów sekcji 4 rozdziału II konwencji z Lugano II było wyłączone, to na podstawie art. 5 pkt 1 tej konwencji mogłaby zostać uznana jurysdykcja międzynarodowa sądów niemieckich.

- 31 Na wstępie należy przypomnieć, po pierwsze, że – jak wyjaśnił Trybunał w wyroku z dnia 20 grudnia 2017 r., Schlömp (C-467/16, EU:C:2017:993, pkt 37) – konwencja z Lugano II weszła w życie pomiędzy Unią Europejską a Konfederacją Szwajcarską w dniu 1 stycznia 2011 r.
- 32 A zatem, mimo że umowa rozpatrywana w postępowaniu głównym została zawarta przed tą datą, to ponieważ jej rozwiązanie, a następnie postępowanie sądowe były późniejsze, stosowanie wspomnianej konwencji jest niepodważalne.
- 33 Po drugie, zgodnie z utrwalonym orzecznictwem, w odniesieniu do postanowień konwencji z Lugano II, które są zasadniczo identyczne z przepisami rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1215/2012 z dnia 12 grudnia 2012 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2012, L 351, s. 1), a przed nim rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1), jak również, jeszcze wcześniej, konwencji z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 32), orzecznictwo Trybunału zawierające wykładnię tych przepisów prawa Unii pozostaje aktualne (postanowienie z dnia 15 maja 2019 r., MC, C-827/18, niepublikowane, EU:C:2019:416, pkt 19 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 34 Po trzecie, w sekcji 4 rozdziału II konwencji z Lugano II, zatytułowanej „Jurysdykcja w sprawach dotyczących umów z udziałem konsumentów”, znajdują się w szczególności art. 15 i 16.
- 35 Artykuł 15 konwencji z Lugano II określa trzy przesłanki, przypomniane w pkt 21 niniejszego wyroku, które muszą zostać spełnione, aby można było zastosować wspomnianą sekcję 4. Przesłanki te zgodnie z orzecznictwem muszą zostać spełnione kumulatywnie, a zatem w wypadku niespełnienia jednej z nich jurysdykcja nie może zostać ustalona w oparciu o zasady dotyczące umów zawieranych z udziałem konsumentów (zob. podobnie wyrok z dnia 26 marca 2020 r., Primera Air Scandinavia, C-215/18, EU:C:2020:235, pkt 56 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 36 Co się tyczy art. 16 konwencji z Lugano II, Trybunał przypomniał niedawno, w odniesieniu do art. 18 rozporządzenia nr 1215/2012, którego brzmienie jest zasadniczo identyczne z brzmieniem wspomnianego art. 16, że pojęcie „miejsca zamieszkania konsumenta” należy interpretować w ten sposób, że oznacza ono miejsce zamieszkania konsumenta w chwili wytoczenia powództwa (postanowienie z dnia 3 września 2020 r., mBank, C-98/20, EU:C:2020:672, pkt 36).
- 37 Po czwarte, należy mieć na uwadze, że w odniesieniu do zasad jurysdykcji szczególnej w sprawach dotyczących umów konsumenckich, w sytuacji gdy – jak w niniejszej sprawie – przedsiębiorca wytoczył powództwo przeciwko konsumentowi, normę taką jak ta zawarta w art. 16 ust. 2 konwencji z Lugano II kwalifikuje się jako „normę ustanawiającą jurysdykcję wyłączną”, zgodnie z którą powództwo może być wytoczone wyłącznie przed sądami państwa, na którego terytorium konsument ma miejsce zamieszkania (postanowienie z dnia 3 września 2020 r., mBank, C-98/20, EU:C:2020:672, pkt 26).
- 38 Na pierwsze pytanie sądu krajowego należy więc odpowiedzieć w świetle powyższych uwag.
- 39 Poprzez swoje pytanie sąd odsyłający zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 15 ust. 1 lit. c) konwencji z Lugano II należy interpretować w ten sposób, że określa on jurysdykcję w przypadku, gdy przedsiębiorca i konsument będący stroną umowy w chwili jej zawarcia mieli

miejsce zamieszkania w tym samym państwie związanym tą konwencją, a element zagraniczny stosunku prawnego pojawił się dopiero później, ze względu na przeniesienie miejsca zamieszkania konsumenta do innego państwa związanego konwencją, czy też w takim przypadku postanowienie to wymaga prowadzenia przez przedsiębiorcę działalności transgranicznej już z chwilą zawarcia umowy.

- 40 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem metody wykładni stosowane przez Trybunał wymagają uwzględnienia nie tylko brzmienia danego przepisu, lecz także kontekstu, w jaki się on wpisuje, oraz celów aktu, którego ów przepis stanowi część [zob. podobnie wyrok z dnia 25 czerwca 2020 r., A i in. (turbiny wiatrowe w Aalter i Nevele), C-24/19, EU:C:2020:503, pkt 37 i przytoczone tam orzecznictwo].
- 41 W pierwszej kolejności zgodnie z brzmieniem art. 15 ust. 1 lit. c) konwencji z Lugano II kontrahent konsumenta „w państwie związanym niniejszą konwencją, na którego terytorium konsument ma miejsce zamieszkania, prowadzi działalność zawodową lub gospodarczą lub taką działalność w jakikolwiek sposób kieruje do tego państwa lub do kilku państw włącznie z tym państwem, a umowa wchodzi w zakres tej działalności”.
- 42 Jak podnosi Komisja Europejska, z brzmienia tego przepisu nie wynika ani wyraźnie, ani w sposób dorozumiany, żeby w chwili zawarcia umowy działalność zawodowa musiała być koniecznie skierowana do innego państwa niż państwo siedziby przedsiębiorcy. Podobnie nic nie wskazuje również na to, że państwem, w którym konsument ma miejsce zamieszkania, powinno być państwo inne niż państwo siedziby kontrahenta będącego przedsiębiorcą.
- 43 Zatem wymagana jest jedynie wyraźnie okoliczność, by zawodowy kontrahent wykonywał swoją działalność w państwie, w którym znajduje się miejsce zamieszkania konsumenta.
- 44 Wniosek taki znajduje oparcie w orzecznictwie Trybunału w odniesieniu do instrumentów prawnych równoważnych z konwencją z Lugano II. A więc Trybunał orzekł już, że jednolite zasady jurysdykcji mają zastosowanie bez względu na to, że w dniu zawarcia umowy konsument i przedsiębiorca mieli miejsce zamieszkania w tym samym państwie (zob. podobnie wyrok z dnia 17 listopada 2011 r., Hypoteční banka, C-327/10, EU:C:2011:745, pkt 22, 29, 30, 34 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 45 W wyroku z dnia 14 listopada 2013 r., Maletic (C-478/12, EU:C:2013:735, pkt 26), Trybunał powtórzył swoje utrwalone orzecznictwo, zgodnie z którym stosowanie przepisów jurysdykcyjnych wymaga istnienia elementu zagranicznego, a międzynarodowy charakter danego stosunku prawnego niekoniecznie musi wynikać z udziału kilku umawiających się państw z uwagi na istotę sporu lub miejsce zamieszkania stron sporu.
- 46 Należy zauważyć, że o ile w okolicznościach związanych z wydaniem postanowienia z dnia 3 września 2020 r., mBank (C-98/20, EU:C:2020:672), bank z siedzibą w pierwszym państwie posiadał oddział w drugim państwie, w którym w chwili zawarcia umowy zamieszkiwał również konsument, o tyle bezsporne jest, że w tej sprawie wspomniany bank nie prowadził żadnej działalności zawodowej ani handlowej w trzecim państwie, w którym konsument miał teraz miejsce zamieszkania, przy czym okoliczność ta nie stała na przeszkodzie stosowaniu art. 17 ust. 1 lit. c) rozporządzenia nr 1215/2012, którego postanowienia są niemal identyczne z przepisami art. 15 ust. 1 lit. c) konwencji z Lugano II.

- 47 Powyższych rozważań nie podważa uzasadnienie wyroku z dnia 7 grudnia 2010 r., Pammer i Hotel Alpenhof (C-585/08 i C-144/09, EU:C:2010:740). Sprawa, w której zapadł ten wyrok, dotyczyła bowiem wykładni zwrotu „kierowanie” w przypadku, gdy działalność przedsiębiorcy była prezentowana na stronie internetowej, oraz kwestii, czy sama „dostępność” strony internetowej jest wystarczająca. Nie można zatem wywodzić z tego wyroku, że co do zasady w ramach art. 15 ust. 1 lit. c) konwencji z Lugano II wykonywanie działalności zawodowej lub gospodarczej musi koniecznie dotyczyć innego umawiającego się państwa w chwili zawierania umowy, a stosowanie tego artykułu jest wykluczone, jeżeli konsument w chwili zawarcia umowy ma miejsce zamieszkania w tym samym państwie co kontrahent będący przedsiębiorcą.
- 48 W drugiej kolejności, co się tyczy kontekstu, sąd odsyłający opiera się na analizie porównawczej art. 15 ust. 1 lit. a)–c) konwencji z Lugano II i sugeruje, że element zagraniczny przy zawieraniu umowy jest wymagany w lit. c) tego przepisu.
- 49 W tym względzie, jak wskazała również Komisja, żadna z trzech sytuacji opisanych w art. 15 ust. 1 konwencji z Lugano II nie zawiera wzmianki o konieczności, by wykonywana działalność wykazywała element zagraniczny w dniu zawarcia umowy.
- 50 W odniesieniu do wykładni systemowej art. 15 omawianej konwencji należy podkreślić, że z art. 17 ust. 3 wynika, iż klauzule prorogacyjne mogą zostać „zawarte między konsumentem a jego kontrahentem, którzy w chwili zawarcia umowy mają miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu w tym samym państwie związanym niniejszą konwencją, a umowa ta uzasadnia jurysdykcję sądów tego państwa, chyba że taka umowa nie jest dopuszczalna według prawa tego państwa”.
- 51 W związku z tym, jak podnosi rzecznik generalny w pkt 76 i 77 opinii, okoliczność, że strony w chwili zawarcia umowy rozpatrywanej w postępowaniu głównym miały miejsce zamieszkania w tym samym państwie, nie stoi na przeszkodzie stosowaniu postanowień rozdziału II sekcja 4 konwencji z Lugano II, takich jak te zawarte w art. 17 ust. 3.
- 52 Z powyższego wynika, że wykładnia systemowa przepisów rozdziału II sekcja 4 konwencji z Lugano II nie wymaga istnienia działalności transgranicznej przedsiębiorcy z chwilą zawarcia umowy.
- 53 W trzeciej kolejności w odniesieniu do celu realizowanego przez konwencję z Lugano II i w odpowiedzi na drugi zarzut Commerzbanku, dotyczący przewidywalności przepisów o jurysdykcji oraz ryzyka, że konsument „będzie zabierał ze sobą” jurysdykcję pełniącą funkcję ochronną, należy pamiętać, że postanowienia tej konwencji nie mają na celu uregulowania systematyki umowy, lecz stworzenie jednolitych zasad jurysdykcji międzynarodowej (zob. analogicznie wyrok z dnia 25 lutego 2021 r., Markt24, C-804/19, EU:C:2021:134, pkt 30, 32 i przytoczone tam orzecznictwo) oraz że nie są one określone przed wniesieniem powództwa (zob. podobnie postanowienie z dnia 3 września 2020 r., mBank, C-98/20, EU:C:2020:672, pkt 36).
- 54 Wbrew bowiem twierdzeniom powoda w postępowaniu głównym należy stwierdzić, że zasada jurysdykcji sądu miejsca zamieszkania konsumenta niezależnie od ewentualnej zmiany miejsca zamieszkania jest nie tylko wynikiem normatywnego procesu integracji, którego przejaw stanowią normy konwencji z Lugano II, lecz odpowiada ona również zwykłej zasadzie jurysdykcji zależnej od miejsca zamieszkania pozwanego, ustanowionej w art. 2 ust. 1 tej konwencji.

- 55 Na koniec, w czwartej kolejności sąd odsyłający opiera się na sprawozdaniu Schlossera w sprawie konwencji z dnia 9 października 1978 r. o przystąpieniu Danii, Irlandii i Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej do konwencji o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, oraz do protokołu dotyczącego jej interpretacji przez Trybunał Sprawiedliwości (Dz.U. 1979, C 59, s. 71, pkt 161) i uznaje, że gdyby konsument przeniósł swoje miejsce zamieszkania do innego państwa po zawarciu umowy, rozdział 4, zatytułowany „Jurysdykcja w sprawach dotyczących konsumentów”, tytułu II konwencji o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych sporządzonej w Lugano w dniu 16 września 1988 r. (Dz.U. 1988, L 319, s. 9), zwanej „konwencją z Lugano”, miałyby zastosowanie w przypadkach określonych w art. 13 akapit pierwszy pkt 3 tej konwencji [którego postanowienia zostały powtórzone w art. 15 ust. 1 lit. c) konwencji z Lugano II], wyłączenie jeżeli w nowym państwie miejsca zamieszkania byłyby spełnione określone w tym postanowieniu przesłanki.
- 56 Należy przypomnieć, iż pkt 161 tego sprawozdania stwierdza, że nie chodzi tu o zasadę bezwzględną, lecz że może ona dopuszczać wyjątki. W punkcie tym wyjaśniono w szczególności rację bytu tej zasady, związaną z trudnościami charakterystycznymi dla reklamy transgranicznej w celu zawarcia umowy.
- 57 W tym względzie należy stwierdzić, że warunki związane z technologiami komunikacyjnymi zmieniły się znacznie od czasu opublikowania przytoczonego sprawozdania.
- 58 W każdym razie, o ile treść takiego sprawozdania może stanowić oparcie lub potwierdzenie dla analizy przepisów, których wykładni powinien dokonać Trybunał, o tyle nie może ono zaprzeczyć ich brzmieniu.
- 59 Tymczasem, jak wskazują pkt 43–54 niniejszego wyroku, zarówno z brzmienia art. 15 ust. 1 lit. c) konwencji z Lugano II, jak i z kontekstu tego postanowienia oraz z celu tej konwencji wynika, że stosowanie tego postanowienia jest uzależnione wyłącznie od spełnienia wyraźnego warunku, by kontrahent będący przedsiębiorcą wykonywał działalność w państwie miejsca zamieszkania konsumenta w chwili zawarcia umowy, a późniejsze przeniesienie miejsca zamieszkania konsumenta do innego umawiającego się państwa nie może uniemożliwić jego stosowania.
- 60 W świetle powyższych rozważań odpowiedź na przedłożone pytanie powinna brzmieć następująco: art. 15 ust. 1 lit. c) konwencji z Lugano II należy interpretować w ten sposób, że określa on jurysdykcję w przypadku, gdy przedsiębiorca i konsument będący stroną umowy w chwili jej zawarcia mieli miejsce zamieszkania w tym samym państwie związanym tą konwencją, a element zagraniczny stosunku prawnego pojawił się dopiero później, ze względu na przeniesienie miejsca zamieszkania konsumenta do innego państwa związanego konwencją.

W przedmiocie kosztów

- 61 Dla stron w postępowaniu głównym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniu głównym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (szósta izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 15 ust. 1 lit. c) Konwencji o jurysdykcji i uznawaniu oraz wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych, podpisanej w dniu 30 października 2007 r., której zawarcie zostało zatwierdzone w imieniu Wspólnoty decyzją Rady 2009/430/WE z dnia 27 listopada 2008 r., należy interpretować w ten sposób, że określa on jurysdykcję w przypadku, gdy przedsiębiorca i konsument będący stroną umowy w chwili jej zawarcia mieli miejsce zamieszkania w tym samym państwie związanym tą konwencją, a element zagraniczny stosunku prawnego pojawił się dopiero później, ze względu na przeniesienie miejsca zamieszkania konsumenta do innego państwa związanego konwencją.

Podpisy